

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Viite: Luonnos hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi 22.11.2016

Asia: Lausuntopyyntö 22.11.2016 STM075:00/2011

Alkoholilain tavoitteena tulee olla alkoholin kokonaiskulutuksen lasku kahdeksaan litraan

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto (jatkossa järjestöverkosto) esittää, että alkoholilain tarkoitus (1 luku 1 §) muutetaan konkreettiseksi tavoitteeksi, joka on alkoholin kulutuksen lasku kahdeksaan litraan. Järjestöverkosto esittää lisäksi, että lakiin kirjataan selkeät toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi ja laista tehdään määräaikainen, enintään nelivuotinen. Tällöin olisi mahdollista arvioida tilannetta, mm. lapsivaikutuksia, siirtymäajan jälkeen ja vahvistaa lain voimassaolon jatkuminen soveltuvin osin vain siinä tapauksessa, että haitat väestölle, sosiaali- ja terveydenhuollolle tai elinkeinoelämälle eivät ole lisääntyneet.

Yleiset huomiot hallituksen esityksestä alkoholilain kokonaisuudistukseksi

Hallituksen esityksen sisältö alkoholilain kokonaisuudistukseksi on ristiriidassa sen tarkoitukseen nähden. Esitys ei vähennä päihdehaittoja, päinvastoin. Lisäksi se sisältää käänteentekevä arvovalinnan, joka toteutuessaan vaikuttaisi vielä pitkälle tulevien sukupolvien elämään. Vaarana on, että alkoholin aiheuttamia terveyshaittoja ei tulevaisuudessa pidetä kansanterveysasiana, vaan yksinomaan yksilöiden omana ja itse hankittuna ongelmana. Lakiesitys vaikuttaisi vakavasti useiden kansalaisten sekä heidän läheistensä ja lastensa elämään. Se kasvattaisi hyvinvointi- ja terveyseroja, mikä on päinvastoin kuin hallitusohjelmassa linjataan.

Mikäli uudistus hyväksytään, se tehdään täysin tietoisena sen seurauksista. Päättäjillä on tässä suuri vastuu. Alkoholilainsäädännön uudistusten aiempien kokemusten perusteella voidaan ennakoida, että alkoholin saatavuuden lisäämistä vaaditaan toteutuneista vaikutuksista riippumatta viimeistään joidenkin vuosien kuluttua uudelleen.

Lausuttavana oleva esitys tulee toteutuessaan lisäämään haittoja. Tämän vuoksi järjestöverkosto pitää välttämättömänä, että ehkäisevän ja korjaavan päihdetyön resursseja lisätään, erityisesti mikäli esitys toteutuu.

Suomen perustuslain 19 § mukaan julkisen vallan (...) on edistettävä väestön terveyttä. Jotta alkoholilain tarkoitus, haittojen vähentyminen, toteutuu, tarvitaan lain vaikutusten seuranta.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO

Hallituksen esityksen vaikutukset kansanterveyteen, lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin, sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoimiin, työllistämisvaikutuksiin sekä alkoholin matkustajatuontiin

**Hallituksen esityksellä olisi merkittävät kielteiset vaikutukset kansanterveyteen
2 luku 17 §**

Mikäli hallituksen esitys toteutuisi, alkoholin saatavuus lisääntyisi ja kokonaiskulutus kasvaisi. Tällä hetkellä nelosolutta ja sitä vahvempia juomia saa 354 Alkosta. Lakiesityksen toteutuessa vahvoja oluita ja muita vahvempia juomia saisi yli 5 300 kaupasta, kioskista ja huoltoasemalta. Kokonaisuutena kulutus tulisi kasvamaan noin kuusi prosenttia, kun huomioidaan lisääntynyt myynti päivittäistavarakaupoissa (arvio viisi prosenttia) ja kulutettavien juomien keskivahvuuden nousu 0,5 %.

Alkoholi on yksi suurimmista kansanterveyttä vahingoittavista tekijöistä. Kulutuksen lisääntyessä kasvavat myös siitä aiheutuvat haitat. Alkoholin kulutuksesta aiheutuvat haitat eivät kohdistu ainoastaan alkoholin suurkuluttajien joukkoon. Monet haitoista aiheutuvat tavallisille kuluttajille ja muille kuin käyttäjille itselleen, kuten läheisille, työnantajille ja työyhteisöille. Arviolta 100 000 lasta elää Suomessa perheessä, jossa vanhempien alkoholin käyttö aiheuttaa lapselle eriasteisia haittoja. Vuodessa syntyy noin 600 lasta, joilla on alkoholin aiheuttamia kehityshäiriöitä.

Merkittävä osa työelämän tuotannonmenetyksistä johtuu alkoholin käytöstä. Se aiheuttaa muun muassa poissaoloja ja työtehon heikkenemistä. Arvioiden mukaan joka kymmenes työntekijä käyttää jo nyt alkoholia liikaa. Lisääntyvä kulutus on uhka väestön terveydelle ja toimintakyvylle sekä terveyden tasa-arvolle.

Toteutuessaan nykyisessä muodossaan lakiuudistus lisäisi alkoholin kulutusta ja sitä kautta sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia sekä alkoholiperäisiä kuolemia. Jo nyt alkoholin kulutuksen välittömät haittakustannukset julkiselle sektorille ovat noin miljardi euroa. Välilliset haittakustannukset yltyvät jopa kolmesta kuuteen miljardiin euroon. Mikäli esitys alkoholilainaksi toteutuu, myös kustannusten osuus tulee kasvamaan. Alkoholikuolemiin kuuden prosentin kulutuksen kasvu tarkoittaisi noin 145 kuolemaa enemmän vuosittain. Jo nykyisellä kulutustasolla alkoholi on yksi työikäisten yleisimmistä kuolinsyistä.

Keinot, jotka tukevat järjestöverkoston esittämää tavoitetta:

- Monopolijärjestelmä tulee säilyttää
 - Päivittäistavarakauppojen vähittäismyynnissä olevien alkoholijuomien enimmäisvahvuutta ei tule korottaa nykyisestä 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin
 - Alkole tulee säilyttää yksinoikeus myydä yli 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO

Esityksen toteutuminen vaarantaisi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin 2 luku 17 §

Järjestöverkosto pitää vastuuttomana, että lakiesityksestä on poistettu maininta vähittäismyyntiin valmistustaparajoitteesta. Rajoitteen poisto sallii kaupoissa, huoltamoilla ja kioskeissa juomasekoitukset eli limuviinat, jotka houkuttelevat erityisesti lapsia ja nuoria. On selvää, että tuotteet tulee pitää Alkon valikoimissa lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin suojaamiseksi. Ostokokeiden mukaan lasten on helpointa ostaa alkoholia juuri kioskeista ja huoltamoilta, jonne näiden juomien myynti laajenisi.

Jos elintarvikekaupassa myytävän alkoholin vahvuus nousisi, kasvaisi myös kulutus juomien väkevoitymisen myötä. Myös lasten ja nuorten juominen todennäköisesti lisääntyisi ja nykyinen vähenemään päin oleva kulutustrendi muuttaisi suuntaansa. Erityisesti heikoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevien nuorten hyvinvointi vaarantuisi nykyistäkin enemmän.

Lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että Suomi tehostaa toimiaan nuorten alkoholin käytön vähentämiseksi. Alkoholin saatavuuden vapauttaminen on tämän suosituksen vastaista.

Keinot, jotka tukevat järjestöverkoston esittämää tavoitetta:

- Lapsia tulee suojella altistumiselta alkoholituotteille ja niiden mainonnalle jättämällä yli 4,7 tilavuusprosentin alkoholijuomasekoitukset Alkon valikoimiin.

Esitys on ristiriidassa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoimien kanssa

Esitys alkoholilain kokonaisuudistukseksi on ristiriidassa käynnissä olevan sote-uudistuksen kanssa, jolla tavoitellaan mittavia kustannussäästöjä. Uudistuksella pyritään kaventamaan väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja, ylläpitämään mm. työ- ja toimintakykyä sekä ehkäisemään sairauksia, tapaturmia, syrjäytymistä ja osattomuutta.

Esitys alkoholilain kokonaisuudistukseksi asettaa hallituksen kärkihankkeen ”Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta” outoon valoon. Hankkeen tarkoituksena on mm. lisätä terveitä elämäntapoja ja vahvistaa mielenterveyttä, torjua yksinäisyyttä sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Kärkihankkeella halutaan myös vaikuttaa päihteiden käyttöön ja tupakointiin, jotka aiheuttavat puolet suomalaisten terveyseroista.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO

Hallituksen esityksen suurimmat työllistämisaikutukset kohdistuvat julkiselle sektorille – eivät yksityisiin yrityksiin

Alkoholin kulutuksen lisääntyminen vaikuttaa työllisyyteen lisäämällä työpainetta aloilla, joilla jo muutenkin on resurssipulaa. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen Päihdetilastollisen vuosikirjan (2015) mukaan vuonna 2013 alkoholin käyttö aiheutti julkiselle sektorille arviolta 887–1 089 miljoonan euron haittakustannukset. Nämä kustannukset muodostuvat pääosin alkoholihaittojen hoitamisesta ja korjaamisesta. Esimerkiksi maksakirroosi, tapaturmat ja liikenneonnettomuudet lisääntyvät alkoholin kulutuksen kasvaessa.

Alkoholin käyttöön liittyvät sosiaalihuollon kustannukset olivat 223–270 miljoonaa euroa vuonna 2013, ja ne muodostivat suurimman osan alkoholihaittakustannuksista. Alkoholista johtuvat järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvät haittakustannukset olivat noin 238 miljoonaa euroa ja terveydenhuollon alkoholihaittakustannukset 79–140 miljoonaa euroa. Nämä luvut eivät sisällä vielä lainkaan välillisten alkoholihaittojen aiheuttamia kustannuksia. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen Päihdetilastollinen vuosikirja 2015)

On selvää, että hallituksen esityksen toteutuminen tulisi kasvavan kulutuksen myötä lisäämään työ- ja kustannuspainetta kaikissa kunnissa sekä maakuntien sote-alueilla.

Matkustajatuonnin osuutta alkoholikaupasta ei pidä liioitella

Vuonna 2015 oluen kokonaiskulutus Suomessa oli 20,5 miljoonaa litraa sataprosenttisenä alkoholina laskettuna, josta kaiken ulkomailta tuodun oluen osuus oli 1,6 miljoonaa litraa. Tämä tarkoittaa 7,6 %:ia oluen kokonaiskulutuksesta (THL). Viron hallituksen kaavailmat veronkorotukset tulevat näkymään myös Suomessa, ja ne tulevat hillitsemään matkustajatuontia Viirasta.

Muut huomiot hallituksen esitykseen

5 luku 43 §

Järjestöverkosto pitää hyvänä esityksen kohtaa, jonka mukaan kunta voi itsenäisesti rajata anniskeluaikaa ja kieltää anniskelun jatkamisen kello 1.30 jälkeen koko kunnan alueella tai tietyssä osassa kuntaa. Samoin kunnilla tulisi olla alkoholi- ja järjestykslakeihin perustuva mahdollisuus määritellä, että sen alueella olevat hoidetut puistot, lasten ja nuorten kokoontumispaikat kuten leikkipuistot, nuorisotilojen piha-alueet, urheilualueet ja leirikeskukset on erotettu selvästi muuta toimintaa kuin alkoholin juomista varten.

Keinot, jotka tukevat järjestöverkoston esittämää tavoitetta:

- Kunnalla on oltava oikeus vaikuttaa anniskeluaikoihin koko kunnan alueella tai tietyssä osassa kuntaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO

Ehkäisevän päihdetyön verkosto on 45 ehkäisevää päihdetyötä tekevän järjestön yhteenliittymä. Sen tavoitteena on yhteiskunta, jossa on enemmän hyvinvointia ja vähemmän päihde- ja pelihaittoja.

Helsingissä 16.1.2017

EPT-järjestöverkoston jäsenjärjestöt:

A-Kiltojen Liitto
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Elämäni Sankari ry
Ensi- ja turvakotien liitto
Folkhälsans Förbund rf
Helsingin Kouluraittiuspiiri ry
Kirkkopalvelut ry/Kehittämiskeskus Tyynelä
Koulutus Elämään -säätiö
KRAN rf
Kriminaalihuollon tukisäätiö
Kunnallinen Päihdehuoltoyhdistys ry
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Munuais- ja maksaliitto ry
Music Against Drugs ry
Myllyhoitoyhdistys
Naistenkartano ry
Nyktterhetsförbundet Hälsa och Trafik
Psoriasisliitto – Psoriasisförbundet ry
Raittiuden Ystävät ry
Sovatek-säätiö
Suomen ASH
Suomen Mielenterveysseura
Suomen Punainen Risti
Suomen Syöpäyhdistys ry
Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus ry
Suomen Valkonauhaliitto ry
Suomen Vanhempainliitto
Tukikohta ry
Työturvallisuuskeskus
YAD Youth Against Drugs